

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
правового регулювання економіки
Протокол № 2 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	всі
Спеціальність	всі
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	всі

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Розробники:
к.ю.н., доцент

Олена РОГОВА

Завідувач кафедри
правового регулювання
економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

Харків
2023

ВСТУП

Вивчення та імплементація в Україні спільного правового доробку Європейського Союзу (*acquis communautaire*) обумовлене стратегічним зовнішньополітичним вибором нашої держави, що було закріплено у Конституції України. Підписання та виконання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом зробило можливим наближення вітчизняної правової системи до правової системи ЄС, яка включає не тільки безпосередньо нормативну частину, а й інституційну (інституційне право ЄС). Вивчення і розуміння особливостей формування та функціонування інституційної системи ЄС в теперішній час визначає ефективність подальших дій України у напрямку отримання повноправного членства в Європейському Союзі.

Динамічний розвиток українсько-європейських відносин визначає актуальність підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних будувати ефективну комунікацію, моделювати легітимні за формою та змістом управлінські рішення, орієнтовані на подальшу гармонізацію права України з правовим доробком ЄС.

Метою викладання навчальної дисципліни «Інституційна система Європейського Союзу» (далі – «Інституційна система ЄС») є формування у здобувачів вищої освіти цілісного розуміння основних закономірностей формування, розвитку і функціонування інституційної системи Європейського Союзу, особливостей інституційного механізму, компетенції органів та інституцій ЄС.

Дисципліна «Інституційна система ЄС» спрямована на формування у здобувачів системи науково-теоретичних знань щодо інституційної системи ЄС та ознайомлення з актуальними проблемами функціонування цієї системи у контексті посилення євроінтеграційних процесів в Україні.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Інституційна система ЄС» є: формування у здобувачів системи знань щодо природи і сутності права Європейського Союзу як правової основи функціонування інституційної системи ЄС; формування у студентів розуміння виключної, спільної та додаткової компетенції ЄС; з'ясування здобувачами правового статусу, компетенції, структури, порядку формування Європейської Ради, Ради ЄС, Парламенту ЄС, Європейської Комісії, Суду ЄС, Європейського омбудсмена, Європейського суду аудиторів, консультативних та фінансових органів ЄС; вивчення особливостей системи прийняття рішень в ЄС; дослідження напрямів інституціональної реформи ЄС; засвоєння студентами правових принципів реалізації різних політик ЄС; вивчення управлінських підходів щодо імплементації найкращої управлінської практики ЄС в Україні.

Об'єктом вивчення даної навчальної дисципліни є система органів, інституцій та агентств Європейського Союзу.

Предметом вивчення даної навчальної дисципліни є суспільні відносини, що формуються у процесі 1) створення, реформування та функціонування інституційної системи Європейського Союзу, реалізації його компетенції; 2)

формування збалансованої системи розподілу повноважень між інституціями ЄС та національними інституційними системами держав-членів; 3) взаємодії ЄС, держав-членів, їх органів та інституцій, юридичних осіб та громадян.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
<p>Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Прагнення до збереження навколишнього середовища. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних</p>

	<p>свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p>

	<p>Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Прагнення до збереження навколишнього середовища. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p>
<p>Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p>

	<p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.</p> <p>Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p>

	<p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.</p> <p>Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>Здатність застосовувати Конвенцію про</p>

	<p>захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Самостійно визначати ті обставини, у зв'язуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Вільно спілкуватись державною та іноземною</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних</p>

<p>мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.</p>	<p>ситуаціях. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність спілкуватися іноземною мовою. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p>
<p>Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність спілкуватися іноземною мовою. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також</p>

	<p>міжнародного приватного права. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p>
<p>Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність спілкуватися іноземною мовою. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p>
<p>Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних</p>

	<p>ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність спілкуватися іноземною мовою. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p>
<p>Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність спілкуватися іноземною мовою. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у</p>

	<p>розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p>

	<p>Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
--	---

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика та етапи формування інституційної системи Європейського Союзу

Тема 1. Європейський Союз – нова організація політичної влади в Європі.

1.1. Сучасний Європейський Союз: унікальне політико-правове об'єднання, правосуб'єктність, компетенція, горизонтальні та секторальні політики. Особливості організації публічної влади ЄС: риси федеративних та конфедеративних утворень, міжнародних міжурядових організацій.

1.2. Передумови та витоки європейської інтеграції. Основні етапи європейської інтеграції: від Європейських Спільнот до Європейського Союзу. Застосування до європейської інтеграції двох підходів – галузевого (ЄСВС і Євратом) та функціонального (ЄЕС).

Тема 2. Етапи формування та особливості інституційної системи ЄС.

2.1. Інституції Європейської Спільноти з вугілля та сталі (Вище правління, Загальна асамблея, Рада, Суд Правосуддя, Консультативний комітет). Європейські Спільноти та еволюція їх керівних органів.

2.2. Система інститутів Європейського Союзу. Класифікація органів Європейського Союзу. Особливості поділу влади в організаційному механізмі Союзу. Принципи побудови інституційної системи ЄС. Періодизація формування інституційної системи ЄС.

2.3. Правова основа виникнення та формування інституційної системи ЄС. Установчі договори Європейських Спільнот. Загальна характеристика права ЄС.

Тема 3. Розвиток інституційної системи ЄС наприкінці 1950-х – до середини 1970-х рр.

3.1. Конвенція про деякі спільні інститути Європейських спільнот. Договір про злиття (про створення єдиної Комісії і єдиної Ради для всіх трьох Спільнот). Перетворення Загальної Асамблеї на Європейський парламент.

3.2. Міжурядові Ради міністрів: порядок формування, компетенція та ухвалення рішень.

3.3. Створення Комітету постійних представників (COREPER) у 1958 р. Розподіл КОРЕПЕР на дві частини: КОРЕПЕР I та КОРЕПЕР II (1962 р.)

3.4. Розширення повноважень Європейського Парламенту згідно Люксембурзького договору (від 22 квітня 1970 р.) та Брюссельського договору (від 22 липня 1975 р.).

3.5. Європейські конференції на найвищому рівні (1961-1974 рр.) та створення Європейської Ради (1974 р.).

3.6. Утворення Європейського суду аудиторів (Рахункової палати) 1975 р.

Тема 4. Розвиток інституційної системи ЄС у 1980-х -1990-х рр.

4.1. Єдиний Європейський Акт (1986 р.): зміни у інституційному механізмі ЄЕС.

4.2. Доповідь комісії Е.Давиньона щодо створення системи Європейського політичного співробітництва (ЄПС).

4.3. Маастрихтський договір (1992 р.): формування трьох «опор» ЄС. Зміни у інституційній системі ЄС після Маастрихтського договору.

4.4. Утворення Комітету Регіонів (1994 р.). Утворення посади Європейського Омбудсмена (1992 р.).

4.5. Збільшення ролі Європейського Парламенту після Амстердамського договору (1997 р.).

Тема 5. Модернізація інституційної системи ЄС у 2000-х рр.

5.1. Зміни у Інституційній системі ЄС після Ніццького договору (2001 р.): підготовка до розширення ЄС. Розширення складу та компетенції Суду першої інстанції.

5.2. Європейський інспектор з захисту даних (2001 р.).

5.3. Європейський Конвент та підготовка проекту Договору про запровадження Конституції для Європи. Підписання Договору про запровадження Конституції для Європи 29 жовтня 2004 року та провал його ратифікації.

5.4. Інституційна криза ЄС після провалу національних референдумів щодо ратифікації Конституції ЄС (2005-2007 рр.)

5.5. Інституціональні зміни в ЄС після прийняття Лісабонського договору (2007 р.). Високий представник з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

5.6. Сучасна інституційна система ЄС. Принцип збалансованості наднаціонального начала та міжнаціонального співробітництва у побудові інституційної системи ЄС.

Змістовий модуль 2 . Інститути та органи Європейського Союзу

Тема 6. Основні інституції ЄС.

6.1. Європейський Парламент: склад, функції, регламент роботи, місце в системі наднаціональних органів Європейського Союзу, сфера компетенції.

6.2. Європейська Комісія, її склад, функції, обов'язки, повноваження.

6.3. Суд Європейського Союзу: склад і порядок формування, організація роботи і процедура прийняття рішень, юрисдикція Суду.

Тема 7. Основні інституції та органи ЄС.

7.1. Рада Європейського Союзу, її склад, порядок формування і місце в системі органів Європейського Союзу.

7.2. Європейська Рада: склад, порядок формування і проведення засідань. Повноваження Європейської Ради.

7.3. Верховний представник ЄС із закордонних справ та політики безпеки. Європейська служба зовнішньої діяльності.

7.4. Омбудсман Європейського Союзу: порядок обрання, повноваження, порядок звернення до Омбудсмана. Європейський інспектор з захисту даних.

Тема 8. Фінансові та консультативні органи Європейського Союзу

8.1. Європейський центральний банк та Європейська банківська система. Функції ЄЦБ. Утворення Єдиного механізму банківського нагляду (ЄМБН) у 2013 р. та Єдиного механізму роботи з проблемними банками (ЄМРПБ) у 2015 р.

8.2. Європейська рахункова палата (Європейський суд аудиторів): структура, функції та повноваження. Співпраця з вищими аудиторськими установами держав-членів ЄС та третіх країн.

8.3. Європейський економіко-соціальний комітет (1957 р.): структура та функції. Комітет регіонів (1994 р.): структура, функції та роль у формуванні європейських політик.

8.4. Європейський інвестиційний банк (1958 р.): функції, механізми контролю та проекти. Європейський інвестиційний фонд (1994 р.): статутні цілі та ініціативи.

8.5. Європейський банк реконструкції та розвитку (1991 р.): стратегія та напрями діяльності.

8.6. Структурні фонди ЄС – програми та інструменти фінансування структурних політик (Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Фонд згуртованості, Фонд справедливого переходу, Європейський аграрний фонд для сільського розвитку, Європейський фонд мореплавства, рибальства та аквакультури).

Тема 9. Агентства та інші органи Європейського Союзу.

9.1. Децентралізовані агентства ЄС: три покоління агентств та їх призначення. Правосуб'єктність агенств та їх структура.

9.2. Повідомлення Європейської Комісії «Європейські агентства: шлях вперед» 2009 р. та подальше реформування системи децентралізованих агентств (2012 р.). Джерела фінансування децентралізованих агентств.

9.3. Виконавчі агентства: завдання та програми, які реалізуються.

9.4. Агентства та органи Євратому.

9.5. Участь України у діяльності агентств та програм ЄС.

Тема 10. Органи та інституції, утворені в контексті інтеграції України до ЄС.

10.1. Періодизація політики європейської інтеграції України. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994 р.).

10.2. Європейська політика сусідства (2004 р.): модель інтеграції без членства. Цілі, завдання, правові інструменти, значення для України. План дій "Україна - Європейський Союз" (2005 р.).

10.3. «Східне партнерство» (2009 р.): загальна характеристика партнерства, форми взаємодії, значення для України.

10.4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони (2014 р.) та Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію (2009 р.).

10.5. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції: завдання, повноваження, механізми інституційної взаємодії.

10.6. Саміти Україна – ЄС. Двосторонні органи асоціації Україна – ЄС: Рада асоціації, Комітет асоціації, підкомітети, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства.

10.7. Участь України у політиках та проектах ЄС. Статус кандидата на членство в ЄС для України.

Перелік практичних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2.

Перелік практичних занять / завдань

Назва теми	Зміст
Тема 1. Завдання 1. Особливості організації публічної влади ЄС.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Правосуб'єктність та компетенція ЄС. 2. Горизонтальні та секторальні політики ЄС 3. Застосування до європейської інтеграції двох підходів – галузевого (ЄСВС і Євратом) та функціонального (ЄЕС). 4. Особливості організації публічної влади ЄС: риси федеративних та конфедеративних утворень, міжнародних міжурядових організацій.
Тема 2. Завдання 2. Періодизація формування інституційної системи ЄС та загальна характеристика права ЄС.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Європейські Спільноти та еволюція їх керівних органів. 2. Особливості поділу влади в організаційному механізмі Союзу. Принципи побудови інституційної системи ЄС. 3. Правова основа виникнення та формування інституційної системи ЄС. Загальна характеристика права ЄС. 4. Періодизація формування інституційної системи ЄС.
Тема 3. Завдання 3. Аналіз розвитку інституційної системи ЄС наприкінці 1950-х – до середини 1970-х рр.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Договір про злиття (про створення єдиної Комісії і єдиної Ради для всіх трьох Спільнот). 2. Міжурядові Ради міністрів: порядок формування, компетенція та ухвалення рішень. 3. Створення Комітету постійних представників (COREPER) у 1958 р. 4. Європейські конференції на найвищому рівні (1961-1974 рр.) та створення Європейської Ради (1974 р.). 5. Утворення Європейського суду аудиторів (Рахункової палати) 1975 р.
Тема 4. Завдання 4. Аналіз перетворень у інституційній	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Єдиний Європейський Акт (1986 р.): зміни у

<p>системі ЄС у 1980-х -1990-х рр.</p>	<p>інституційному механізмі ЄЕС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Маастрихтський договір (1992 р): формування трьох «опор» ЄС. 3. Утворення Комітету Регіонів (1994 р.). Утворення посади Європейського Омбудсмана (1992 р.). 4. Збільшення ролі Європейського Парламенту після Амстердамського договору (1997 р.).
<p>Тема 5. Завдання 5. Модернізація інституційної системи ЄС у 2000-х рр.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміни у Інституційній системі ЄС після Ніщцького договору (2001 р.). 2. Європейський інспектор з захисту даних (2001 р.). 3. Європейський Конвент та підготовка проекту Договору про запровадження Конституції для Європи. 4. Інституційна криза ЄС після провалу національних референдумів щодо ратифікації Конституції ЄС (2005-2007 рр.) 5. Інституціональні зміни в ЄС після прийняття Лісабонського договору (2007 р.). Високий представник з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки.
<p>Тема 6. Завдання 6. Порядок формування основних інституцій ЄС та характер їх компетенції.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейський Парламент: склад, функції, регламент роботи, місце в системі наднаціональних органів Європейського Союзу, сфера компетенції. 2. Європейська Комісія, її склад, функції, обов'язки, повноваження. 3. Суд Європейського Союзу: склад і порядок формування, організація роботи і процедура прийняття рішень, юрисдикція Суду.
<p>Тема 7. Завдання 7. Порядок формування основних органів та інституцій ЄС та характер їх компетенції.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рада Європейського Союзу, її склад, порядок формування і місце в системі органів Європейського Союзу. 2. Європейська Рада: склад, порядок формування і проведення засідань. Повноваження Європейської Ради. 3. Верховний представник ЄС із закордонних справ та політики безпеки. Європейська служба зовнішньої діяльності. 4. Омбудсман Європейського Союзу: порядок обрання, повноваження, порядок звернення до Омбудсмана. Європейський інспектор з захисту даних.
<p>Тема 8. Завдання 8. Загальна характеристика фінансових та консультативних органів Європейського Союзу.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейський центральний банк та Європейська банківська система. 2. Європейська рахункова палата (Європейський суд аудиторів): структура, функції та повноваження. Співпраця з вищими аудиторськими установами держав-членів ЄС та третіх країн. 3. Європейський економіко-соціальний комітет (1957 р.): структура та функції. Комітет регіонів (1994

	<p>р.): структура, функції та роль у формуванні європейських політик.</p> <p>4. Європейський інвестиційний банк (1958 р.): функції, механізми контролю та проекти. Європейський інвестиційний фонд (1994 р.): статутні цілі та ініціативи.</p> <p>5. Європейський банк реконструкції та розвитку (1991 р.): стратегія та напрями діяльності.</p> <p>6. Структурні фонди ЄС.</p>
Тема 9. Завдання 9. Роль агентств у інституційній системі Європейського Союзу.	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Децентралізовані агентства ЄС: три покоління агентств та їх призначення. Правосуб'єктність агенств та їх структура. 2. Повідомлення Європейської Комісії «Європейські агентства: шлях вперед» 2009 р. та подальше реформування системи децентралізованих агентств (2012 р.). Джерела фінансування децентралізованих агентств. 3. Виконавчі агентства: завдання та програми, які реалізуються. 4. Агентства та органи Євратому. 5. Участь України у діяльності агентств та програм ЄС.
Тема 10. Завдання 10. Загальна характеристика органів та інституцій, утворених в контексті інтеграції України до ЄС.	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація політики європейської інтеграції України. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994 р.). 2. Європейська політика сусідства (2004 р.): модель інтеграції без членства. Цілі, завдання, правові інструменти, значення для України. План дій "Україна - Європейський Союз" (2005 р.). 3. «Східне партнерство» (2009 р.): загальна характеристика партнерства, форми взаємодії, значення для України. 4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони (2014 р.). 5. Саміти Україна – ЄС. Двосторонні органи асоціації Україна – ЄС. 6. Участь України у політиках та проектах ЄС. Статус кандидата на членство в ЄС для України.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом.

	2. Опитування у вигляді тестування.
Тема 2	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 3	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 4	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою 4. Підготовка до контрольної роботи.
Тема 5	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою 4. Написання контрольної роботи за результатами вивчення тематики змістового модуля 1.
Тема 6	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою
Тема 7	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою
Тема 8	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою
Тема 9	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою 4. Підготовка до підсумкової контрольної роботи
Тема 10	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних актів права ЄС за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою 4. Написання підсумкової контрольної роботи

Кількість годин лекційних, практичних та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання дисципліни «Інституційна система Європейського Союзу» для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1 - 10).

Наочні (презентація (Тема 1-10).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 10), ситуаційні завдання, виконання творчого завдання, науково-дослідна робота), контрольні (експрес-опитування, письмова контрольна робота, підсумковий контроль) і самостійні (евристичні завдання) (Теми 1-10) та есе (Тема 6).

Крім того, використовуються діалогічні методи навчання (методи активізації навчально-пізнавальних дій), зокрема, до них належать аналіз конкретної ситуації, навчально-тематична дискусія тощо (Теми 1 - 10).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, яка передбачає такі контрольні заходи:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі письмової контрольної роботи за результатами змістового модуля 1 та має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий контроль, що проводиться у формі письмової підсумкової контрольної роботи за результатами вивчення навчальної дисципліни та має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу навчальної дисципліни; **семестровий контроль**, що проводиться у формі диференційованого заліку.

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях, шляхом оцінювання рівня володіння здобувачами теоретичним матеріалом та правильністю виконання ситуаційних завдань, кожне з яких максимально оцінюється в 5 балів (максимально всього 50 балів). Самостійна робота здобувачів також включає виконання індивідуального творчого завдання (2 завдання, кожне з яких оцінюється по 5 балів) та написання есе (5 балів).

Модульний контроль проводиться у формі письмової контрольної роботи за результатами змістового модуля 1, яка включає тестові завдання та оцінюється максимально в 10 балів.

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді письмової підсумкової

контрольної роботи, яка включає тестові завдання та оцінюється максимально в 25 балів.

Максимально можлива кількість балів за поточний, модульний та підсумковий контроль упродовж семестру – 100 та мінімально можлива кількість балів – 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного, модульного та підсумкового контролю за накопичувальною системою. Здобувача слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами поточного, модульного та підсумкового контролю дорівнює або перевищує 60.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Правові акти

1. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко ; за заг. ред. Г. Друзенка. – К. : К.І.С., 2010.
2. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
4. EUR-Lex: Access to European Union Law: An official website of the European Union. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

Основна

5. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. 226 с.
6. Право ЄС : устрій та правопорядок / С.М. Задорожна, Н.В. Кирилюк, А.З. Маник; за заг. ред. С.М. Задорожної. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 232 с.
7. Довідник з європейської інтеграції / [колектив авторів] ; під ред. д.е.н., проф. О.Б. Чернеги. 3-тє вид., переробл. і доповн. Кривий Ріг: Видавець ФОП Чернявський Д.О., 2019. 520 с.
8. Конституційні акти ЄС (в редакції Лісабонського договору) / пер. Геннадія

Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. К.: «К.І.С.», 2010. 536 с.

9. Право Європейського Союзу: основи теорії : *підручник* / [Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків: Право, 2021. 360 с.

Додаткова

10. Бровко О. В. Історія та особливості взаємовідносин України з Євросоюзом / О. В. Бровко, І. В. Жеребятнікова // Україна і ЄС: політико-правові перспективи інтеграції : зб. матеріалів XXXIII Харківських політологічних читань, м. Харків, 24 квіт. 2020 р. – Х. : Право, 2020. – С. 51-55. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23398>.
11. Єрмоленко О. О. Ефективні заходи боротьби з корупцією у країнах Європейського Союзу / О. О. Єрмоленко // Публічне управління: проблеми та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 23 листопада 2023 р. – Харків : ТОВ «Константа», 2023. – С. 103 – 108. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30678>.
12. Європейський Союз: Що це і що він робить. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/uk/>
13. Задорожна С.М. Право ЄС : устрій та правопорядок / С.М. Задорожна, Н.В. Кирилук, А.З. Маник; за заг. ред. С.М. Задорожної. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 232 с.
14. Грицяк І.А., Говоруха В.В., Стрельцов В.Ю. Правова та інституційна основи Європейського Союзу. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. 620 с.
15. Кірик А. Ю. Реформування інституційної системи Європейського Союзу за Лісабонським договором. *Університетські наукові записки*. 2021. № 6 (84). С. 175-186.
16. Рогова О.Г. Правові аспекти інтеграції ЄС у військово-політичній сфері. International scientific innovations in human life. Proceedings of the 12 th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2022. Pp. 973-982. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/xii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-8-10-iyunya-2022-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/>.
17. Управління в ЄС та політика європейської інтеграції : Мультимедійний підручник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/>
18. McCormick J. Understanding the European Union : A Concise Introduction / J. McCormick. London : MacMillan Education UK, 2017. 252 p.
19. The European Union: What it is and what it does. Luxembourg: Publications

Office of the European Union, 2018. 60 p.

Інформаційні ресурси

- 20.Офіційний веб-сайт Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://europa.eu/european-union/index_en
- 21.Institutions and bodies. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies_en?prefLang=uk – Офіційна інтернет-сторінка про інституції та органи Європейського Союзу.